

VIAȚA MONDENĂ TIMIȘOREANĂ ÎN RECLAMA INTERBELICĂ DIN ZIARUL VOIÎŢA BANATULUI

Minodora Damian*

La vie mondaine de Timișoara dans la publicité interguerre du journal Voinea Banatului

Abstract: Simultanément avec le développement de l'esprit entrepreneur, les réclames commerciales s'imposent dans les publications d'entre les deux guerres comme un facteur important pour la fluidité du commerce roumain. L'étude de cas, exposé dans cet ouvrage, analyse de l'impacte socio-économique des spots publicitaires existentes dans la revue Voinea Banatului, une publication du Parti National Roumain.

La vie mondaine de Timișoara, comme le démontré la recherche exposée, a été orienté en particulier vers le nouveau, la modernité et le futur. La Petite Vienne, comme a été surnommée la Timișoara d'entre les deux guerres, était une ville cosmopolite plus attrayante et plus ouverte à ceux qui voulaient découvrir son charme propre. Tout en analysant le domaine de la publicité commerciale de la revue mentionnée, apparue il y a 100 années, on peut conclure la prépondérance accordée aux attributs positifs des produits cible, tout en diminuant ou même ignorant leurs parties négatives.

Mots-clés: *Timișoara, Voinea Banatului, deux-guerres, réclames*

Cuvinte cheie: *Timișoara, Voinea Banatului, perioada interbelică, reclame*

1. Introducere

Prin prisma unei dezvoltări exponențiale a mediului de consum, cauzată inerent de încetarea ostilităților din prima conflagrație mondială, ca factor mercantil determinant în fluxul economic, reclama publicistică se definește ca fiind o acțiune publicitară cu caracter comercial care contribuie la atragerea atenției potențialilor cumpărători asupra mărfurilor cu scopul vânzării acestora.

Necesitatea dezavuării procesului de modernizare și racordarea la fluxul european al societății bănățene m-a convins să abordez acest studiu de expunere a vieții mondene din Timișoara interbelică, având ca bază de cercetare materialele publicitare din ziarul *Voinea Banatului* (1921–1946). Publicația bănățeană, declarată ca fiind ziarul Partidului Național Român, era gazeta săptămânală coordonată de către publicistul și omul politic Sever Bocu. Ea reflecta obiectiv civilizația bănățeană, în special pe cea din arealul timișorean. Calitatea materialelor publicistice caracterizate prin coerență, obiectivitate și verticalitate, s-a datorat unui colectiv de redacție în care s-au perindat personalități importante ale elitei jurnalistice bănățene, precum jurnalistul Coriolan Băran sau istoricul Nicolae Ilieșiu.

2. Cadrul general

Prin alocarea de spații generoase reclamelor și spoturilor publicitare în arhitectura paginii, s-a conferit sustenabilitatea economică necesară pentru acoperirea nevoilor financiare. Astfel, promovarea produselor sau serviciilor care au fost încadrate într-un spectru larg de activități, a fost realizată în interiorul ori în subsolul paginilor sau, deseori, în ultimele pagini ale publicației. Inedite și de mare interes pentru publicul cititor s-au evidențiat spoturile publicitare care prezentau evenimente sau acțiuni ce vizau viața mondenă timișoreană. Expuse într-un formă grafică simplistă, dar concisă, presărate cu un limbaj textual concentrat, reclamele din *Voinea Banatului* sugerau o emulație în ceea ce privește dorința de emancipare, în special pentru elita orașului.

Imediat după încetarea conflictelor militare aferente primei conflagrații mondiale, viața societății românești dobândește un caracter complex și diferențiat, în același timp. La sate, elemente tradiționaliste

* Muzeul Banatului Montan Reșița, Bd. Republicii, nr. 10, Reșița, e-mail: damianminodora@yahoo.com

rămân neclintite, în schimb, suflul modernismului își face cunoscută prezența în cadrul populației urbane și a noii burghezii¹.

Deși a beneficiat de toate elementele de modernitate existente la acea vreme, reconstrucția societății românești de după Primul Război Mondial a întâmpinat anumite dificultăți. Spațiul rural rămâne fidel spiritului conservator, singurele influențe de modernism se resimt printre tinerii cu școală din mediul urban. Discrepanțe majore se regăsesc și în mediul urban, unde centrul orașelor se evidențiază cu construcții elegante și solide, iar periferia acestuia cu habitate improvizate, insalubre și uneori inestetice. Astfel, putem conchide că spațiul propice dezvoltării influențelor modernismului european l-a constituit arealul vetrelor urbane.

Timișoara interbelică s-a caracterizat ca o urbe în care oferta de petrecere a timpului liber acoperea o paletă largă de modalități. Perceput de locuitorii Vechiului Regat ca un adevărat paradis al activităților mondene, acesta îmbina spiritul rigid germanic cu feeria boemă de tip parizian².

3. Tendințe

Odată cu pătrunderea spiritului modernist european în societatea românească, viața cotidiană a oamenilor a suferit unele modificări benefice, prin apariția multiplelor și variatelor moduri de petrecere a timpului liber. Continuând pe același trend modernist, autoritățile întreprind unele demersuri legislative, cum ar fi: în 1925 se aprobă *Legea repausului duminical și al sărbătorilor legale*, în 1928 s-a introdus *Legea pentru ocrotirea muncii minorilor și a femeilor*, și tot în același an s-a stabilit reducerea duratei zilei de lucru la 8 ore. În anul următor, se promulgă *Legea pentru contractele colective de muncă dintre patroni și salariații din industrie și comerț*³, prin care se stipulează anumite drepturi oferite salariatului, precum acordarea de zile plătite de concediu în funcție de vechimea acumulată în muncă, introducerea unor bonusuri salariale pentru cei care lucrau în zilele de sărbătoare legală și plata suplimentară pentru orele lucrate peste program⁴. Rezultanta acestor demersuri a constituit-o crearea unor premise economico-sociale prin care i se permitea accesul clasei muncitoare la facilitățile de relaxare și recreere generate sub influența modernismului.

Una dintre cele mai adoptate modalități de petrecere a timpului liber o regăsim în manifestările prilejuite de diferitele sărbători, în care tradiția era păstrată, în special în mediul rural și suburban, prin dansuri românești, precum sârba, hora sau bătuta. Cu precădere în spațiul urban, un loc aparte în divertismentul monden îl aveau balurile și ceaiurile dansante, unde se remarcă diferite stiluri de dans: tangoul, charlestonul sau fox-trot-ul. Interesul pentru aceste manifestări era diversificat în funcție de gen. Astfel, partea masculină a participanților folosea aceste evenimente ca pretext pentru ivirea unei oportunități de socializare intimă, chiar de înfiripare a unor relații romantico-amoroase cu distinsele doamne prezente. Frumoasele doamne și domnișoare erau îndeosebi interesate în a-și etala ținutele și de a cataloga în diferite moduri organizarea evenimentului⁵.

Emanciparea de influență britanică inserează în tiparul obiceiurilor cotidiene, *ceaiul dansant de la ora 17*. Prin urmare, în data de 23 februarie 1924, sub egida *Societății pentru Îngrijirea Orfanilor de Război Principele Mircea*, se distinge unul dintre cele mai reușite ceaiuri dansante ale acelor vremuri, în care saloanele CMC au fost umplute până la refuz, în pofida prețului de 25 de lei⁶, valoare costisitoare ținând cont de veniturile salariale medii ce oscilau între 1600 și 2360 lei pe lună⁷.

4. Locații

În concordanță cu avântul economic din interbelicul bănățean, se remarcă o abundență de restaurante, cafenele și hoteluri, locuri cunoscute drept adevărate habitate ale mondenității timișorene. Din multitudinea de reclame, se remarcă o dominație a familiei Kemeny, care deținea *Cafenele*

¹ Scurtu, Buzatu 1999, 53.

² Popescu 2004, 201.

³ Scurtu 2012, 60–61; Scurtu 2001, 48–49.

⁴ Scurtu, Buzatu 1999, 62–63; Scurtu 2001, 49–50.

⁵ *Clujul*, I–37/1923, 2.

⁶ *Nădejdea*, IV–381/1924, 1.

⁷ Scurtu 2012, 97; Scurtu 2003, 151.

*Palace*⁸ (**Fig. 4**), *Elite*⁹ și *Lloyd* (**Fig. 5**), considerat cel mai luxos restaurant al vremii¹⁰. Aferente aceluiași trust aparțin cluburile *Lloyd Union* și *Auto-Club Regal Român*¹¹. Aceiași proprietari deschid în 19 august 1937 *cafe-restaurantul Capitol*¹². Totuși, existau și alternative precum grădina de iarnă a restaurantului *Cerbul de Aur* (**Fig. 1, Fig. 2**), exclusiv cu specific românesc¹³, restaurantele *Gambrinus*¹⁴, *Boul de Aur*¹⁵, *Ambrus*¹⁶, *Michels*¹⁷, *Metropol*¹⁸, *Orologiul de Muzică*¹⁹, *Splendid*²⁰, *Fábián*²¹. Un eveniment important s-a petrecut în 14 august 1920, când publicul timișorean a asistat la deschiderea *Grădinii de Vară* din Cetate, într-un mediu ambient, chiar exotic cu puternice influențe mediteraneene²².

Pentru o ședere plăcută, oaspeții Timișoarei puteau alege dintr-o largă și diversă listă de hoteluri, printre care s-au remarcat *Hotel Parc*²³, *Hotel Terminus*, deținut de Iosef Watz²⁴, *Hotel Coroana* (**Fig. 3**), inaugurat în 1925²⁵ și *Hotel Regal*²⁶. De altfel, în imediata proximitate a Timișoarei, la o distanță de aproximativ 28 de km, se afla stațiunea balneo-climaterică Buziaș, areal vestit pentru apele sale minerale benefice sănătății.

Localurile în care elita culturală prefera să discute despre ultimele apariții editoriale, despre obiectele de artă remarcate în diferite expoziții sau despre recente piese teatrale vizionate erau considerate a fi cafenelele sau cofetăriile. Printre acestea se evidențiază *Café Restaurant Casino*²⁷, *Ferdinand Lambert*²⁸, *Cafenea-Bar Dacia*²⁹, *Cofetăria Bancescu*³⁰ și *Cofetăria Mann*³¹.

În schimb, pătura mijlocie a societății frecventa, cu prisosință, cârciumile și berăriile unde atmosfera era mai antrenantă, fiind întreținută de lăutari și soliști vocali³². *Berăria Dreher*³³, *Barul Royal Chinezesc*³⁴ și *Izvorul de Bere*³⁵ erau localuri care aduceau distracția și buna dispoziție în rândul muncitorimii timișorene.

Rezultatele revoluției tehnologice își fac simțită prezența și în societatea mondenă. Proiecția cinematografică a ocupat treptat un loc determinant în opțiunile de petrecere a timpului liber, prin urmare, sesizându-se înființarea de săli special amenajate în zonele Mehala, Cetate (**Fig. 7**) sau Fabric³⁶, răspândite astfel încât să acopere o arie cât mai largă, pentru a oferi posibilitatea tuturor timișorenilor de a-și petrece

⁸ *Fruncea*, II-3/1935, 7; II-34/1935, 3; II-40/1935, 4; II-41/1935, 6; II-43/1935, 4; III-4/1936, 5; *Voința Banatului*, XVII-1/1937, 4; Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

⁹ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

¹⁰ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44; Popescu 2004, 54.

¹¹ *Voința Banatului*, an XVI, nr. 11, 1936, 1.

¹² *Vestul*, an VIII, nr. 2008, 1937, 2.

¹³ *Fruncea*, II-5/1935, 5; *Voința Banatului*, V-78/1925, 4; V-79/1925, 4; V-80/1925, 15; Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

¹⁴ *Voința Banatului*, V-80/1925, p. 15.

¹⁵ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

¹⁶ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

¹⁷ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

¹⁸ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

¹⁹ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

²⁰ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

²¹ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

²² Popescu 2004, 212.

²³ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44; Orich 1938, 116.

²⁴ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44; *Voința Banatului*, XI-37/1929, 4.

²⁵ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44; *Voința Banatului*, V-67/1925, 4.

²⁶ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44; *Fruncea*, II-39/1935, 3; II-40/1935, 4; II-43/1935, 4.

²⁷ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44; *Voința Banatului*, an IV-1/1924, 9.

²⁸ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44; *Voința Banatului*, an V-79/1925, 4.

²⁹ *Fruncea*, II-41/1935, 6.

³⁰ *Nădejdea*, II-233/1922, 4; II-236/1922, 2.

³¹ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

³² Scurtu 2003, 173.

³³ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

³⁴ *Fruncea*, II-34/1935, 3; II-41/1935, 6.

³⁵ Velceanu, Gaberdeen 1930, 44.

³⁶ *Voința Banatului*, II-95/1922, 4; II-97/1922, 4; III-5/1923, 4; V-21/1925, 6; V-41/1925, 4; V-53/1925, 4; V-58/1925, 4; VI-34/1926, 4; VII-6/1927, 4; VII-18/1927, 4; VII-21/1927, 4; VII-23/1927, 4; VII-38/1927, 4; VII-41/1927, 4; VII-42/1927, 4; VII-48/1927, 4; VIII-21/1928, 4; IX-36/1929, 4; IX-37/1929, 4; X-4/1930, 5; X-12/1930, 4; X-13/1930, 4; X-14/1930, 4; X-30/1930, 4; XI-10/1931, 4; XI-52/1931, 4.

timpul liber într-un mod plăcut. Diferitele producții cinematografice americane, dar în special cele realizate în Germania, aveau să delecteze publicul timișorean. Imediat după încetarea Primului Război Mondial, industria cinematografeii a luat avânt, fapt ce facilitează deschiderea de noi cinematografe. Cinefilii timișoreni au fost martori la inaugurarea în 1923 a *Cinematografului de Vară*, cu o capacitate de 2500 de locuri, după o lungă serie de renovări³⁷. Conform statisticilor, până în 1925, în Timișoara existau doar trei cinematografe: în Cetate, două, dintre care unul acoperit, iar altul în aer liber și Apollo³⁸. Filmele ce au rulat în aceste cinematografe atingeau o paletă largă de tematici, cum ar fi tema naturii: *Africa sălbatică*, *Minunile Polului Nord*, *20.000 mile sub mări*, ecranizare în 7 acte, după romanul lui Jules Verne; aventuri: *Atlantida*, *Gigolette*, *The Flaming Dick*, *Robinson Crusoe*; drame istorice: *Contele Cagliostro*, *Lady Codiva*, *Bărbierul din Sevilla*, *Caderea Babiloniei*, *Cei trei muschetari*³⁹. Totodată, deconectarea de rutina cotidiană și transpunerea într-un univers cvasi-perfect, erau induse doar prin vizionarea unor filme ce atingeau tema iubirii redată prin producțiile: *Palais de dans*, *Trei aventuri de dragoste*, *Îngerușul*, *Parada dragostei*, *Noapte bună fetiță dulce* și *Automatul dragostei*⁴⁰. Creșterea exponențială a numărului de cinefili conduce inevitabil la punerea în funcțiune în 15 iulie 1925 a cinematografului Grădina Cinema de Vară din Fabric (**Fig. 6**). La eveniment au participat autorități locale civile și militare care și-au delectat auzul cu acordurile fanfarei Regimentului de Roșiori. Tot în cadrul acestui eveniment, organizatorii au oferit publicului vizitator posibilitatea de a viziona producția de succes *Șeicul*⁴¹.

Unul dintre cele mai moderne cinematografe interbelice din Europa avea să fie inaugurat în iarna anului 1930. Cinematograful Capitol, construit pe bulevardul Regele Ferdinand din Timișoara, ale cărui costuri s-au ridicat la suma de 27 milioane de lei, a reprezentat și încă mai reprezintă un punct definitoriu în cadrul istoriei spațiilor cinematografice din Timișoara⁴².

La sfârșitul perioadei interbelice, în 1938, patrimoniul cinematografelor timișorene se îmbogățește cu încă două locații: cinematograful *Scala*, denumit după cel din București și cinematograful *Trivoli*, redeschis în 2 februarie 1938, după finalizarea unor lucrări de renovare care au costat aproximativ 5 200 000 de lei⁴³. De altfel, până în 1941 au mai fost inaugurate încă două cinematografe: *Corso* și respectiv *Thalia*⁴⁴.

5. Activități

Arta dramaturgică reușește să-și păstreze valențele tradiționale și într-o Timișoară în continuă expansiune tehnologică. Conservându-și farmecul lor aparte, spectacolele de teatru, operă, operetă au reprezentat întotdeauna o alternativă culturală și de bun gust pentru locuitorii orașului, în special pentru intelectualitate. În concurență cu capitala, în sălile Operei din Timișoara s-au pus în scenă reprezentații remarcabile, cu actori de primă clasă din acele vremuri. Deloc de neglijat este faptul că în data de 9 iunie 1928, sub coordonarea tinerei maestre Elena Penescu-Liciu, Baletul Operei din Cluj a susținut o serată artistică, ce a încântat publicul printr-o coregrafie caracterizată de dinamism, flexibilitate și un înalt simț al esteticului⁴⁵. De altfel, printre spoturile publicitare remarcăm anunțurile de promovare a spectacolelor *Intimități*, comedie scrisă de Noël Coward, interpretată de mari artiști, precum Mania Antova, George Vraca, Aurel I. Maican și Francesca Cristian, în regia lui George Barnowski, ce a avut loc în data de 19 iunie 1935⁴⁶ și *Nădejde*, piesă dramaturgică scrisă de H. Bernstein și interpretată cu măiestrie de artiștii Lucia Bulandra, Tony Bulandra și G. Storin din cadrul Teatrului Regina Maria, a cărei reprezentație a avut loc în data de 17 octombrie 1935⁴⁷.

Devenit un obicei practicat pe o scară din ce în ce mai restrânsă, uneori chiar asociată doar

³⁷ *Banatul românesc*, 88/1922, 3.

³⁸ Popescu 2004, 229.

³⁹ Popescu 2004, 229.

⁴⁰ Popescu 2004, 216.

⁴¹ *Voința Banatului*, IV-24/1924, 3.

⁴² Popescu 2004, 236.

⁴³ Popescu 2004, 241.

⁴⁴ Popescu 2004, 242.

⁴⁵ Popescu 2004, 205.

⁴⁶ *Fruncea*, III-24/1935, 7.

⁴⁷ *Fruncea*, III-36/1935, 4.

intelectualității, cititul și-a păstrat și în perioada interbelică adepții săi fideli. Regresul popularității lecturii s-a sesizat în ziua de sâmbătă, 27 mai 1933, la celebrarea în Timișoara a *Zilei Cărții*. Evenimentul s-a desfășurat cu o audiență redusă din partea publicului, în pofida implicării masive a autorităților locale⁴⁸. Cu toate că existența cartofililor devenea din ce în ce mai anacronică, în spațiul de geneză a beletristicii se sesizează o expansiune a numărului romanelor de dragoste. De remarcat este faptul că 1933 este anul publicării celor mai frumoase romane de iubire, printre care: *Creanga de aur* de Mihail Sadoveanu, *Rusoaica* de Gib I. Mihăescu, *Maitreyi* de Mircea Eliade, *Adela* de Garabet Ibrăileanu și *Patul lui Procust* de Camil Petrescu.

În antiteză cu preocuparea lecturii materialelor beletristice se află interesul față de presa scrisă. Cititul ziarului era accesibil și mai ușor de adoptat de către toate masele de cititori, ceea ce implică o evidentă creștere a numărului de periodice în România interbelică, de la 16 în 1918, la 2240 în 1934⁴⁹. Reducând aria de cercetare la publicații jurnalistice, în Timișoara regăsim un număr de 156 de periodice în 1934⁵⁰. Facil lizibile și abundente în informații actuale, ziarele interbelice timișorene au fost considerate cele mai importante elemente de informare în masă ale vremii. Citite acasă sau pe stradă, la cafenea sau în mijloacele de transport, ziarele ofereau date concrete și relatau obiectiv evenimentele cotidiene ale vremii. Din aceea perioadă se disting periodicele *Nădejdea*, *Banatul*, *Banatul Românesc*, *Țara* și *Voința Banatului*.

În plină dezvoltare și cu priză mare la public se aflau evenimentele sportive, precum tenisul, fotbalul, patinajul, echitația și nu în ultimul rând, pilotajul. Totuși, în aceea perioadă, o adevărată emulație s-a creat în jurul sportului rege, fotbalul, îndeosebi în jurul echipei F.C. Ripensia Timișoara. Înființată în data de 21 octombrie 1928, gruparea timișoreană avea să devină una dintre cele mai titrate echipe românești interbelice. În palmaresul acesteia se află trofee importante, precum: două Cupe ale României câștigate în 1934 și 1936, patru titluri de campioană națională adjudecate în 1933, 1935, 1936 și 1938. De asemenea, Ripensia a jucat de două ori finala Cupei României în 1937 și 1938, iar în anii 1934 și 1939 a obținut două titluri de vice-campioană. Datorită succeselor repetate, dar și a jocului ofensiv practicat, microbiștii timișoreni luau cu asalt arenele *Banatul* sau *Electrica*⁵¹, cu speranța că echipa lui Czinczew, Dobay, Schwartz sau Lakatos avea să-i bucure cu o nouă victorie. În 1948, F.C. Ripensia Timișoara își încetează activitatea, fiind reînființată în 2012, iar în prezent activează în Liga a IV-a valorică.

Alte atracții sportive s-au dovedit a fi boxul și hipismul. Uneori, cei din mediul urban, în special cei trecuți de prima tinerețe, obișnuiau să-și plimbe partenerile de viață în trăsurile bine întreținute, accesoriizate cu spițe vopsite în alb sau roșu, iar pentru confortul în timpul plimbării aceasta era prevăzută cu perne de catifea viu colorate. Cei atrași de noile descoperiri tehnologice preferau o cursă cu automobilul în schimbul unei plimbări cu caleașca.

Aflată în plină expansiune în occidentul european și nu numai, industria automobilelor a atins succesul scontat și în rândul tinerilor timișoreni. Ca urmare a creșterii numărului de automobile, autoritățile au hotărât să implementeze în 1927, anumite măsuri ce aveau menirea de a asigura siguranța în traficul rutier. Cel ce dorea să conducă un autoturism era obligat să aibă un număr de ordine la mașină, autoturismul trebuia prevăzut cu un claxon, iar asupra sa trebuia să dețină permisul de circulație și permisul de conducere⁵². Totodată, s-au impus și limite de viteză, astfel în localități era legal să se circule cu maxim 25 de km/h. Încălcarea prevederilor regulamentului rutier aducea de la sine și anumite sancțiuni. Cei care erau surprinși în stare de ebrietate erau pedepsiți cu închisoare de la 15 zile la 3 luni și cu ridicarea definitivă a permisului, iar cei care conduceau fără permis erau sancționați cu amendă între 1000 și 5000 de lei și cu închisoare de la 1 la 3 ani⁵³.

Datorită exporturilor crescătoare din cadrul industriei de automobile, în 1926 numărul de mașini din România a ajuns la aproximativ 11.000 exemplare, iar în 1931 numărul acestora urma să crească vertiginos către 26.000⁵⁴. Acest fapt se datorează și implicării masive a marilor producători de autoturisme, precum *Ford*, *Chevrolet*, *Renault* și *Fiat*, aceasta din urmă fiind promovată discret și în săptămânalul *Voința*

⁴⁸ Popescu 2004, 140.

⁴⁹ Scurtu 2012, 340.

⁵⁰ Scurtu 2012, 341.

⁵¹ Popescu 2004, 208.

⁵² Scurtu 2001, 234–235.

⁵³ Scurtu 2001, 234–235.

⁵⁴ <http://www.orasulauto.ro/2013/01/24/povestiri-piata-auto-in-romania-interbelica/>

Banatului, existând doar câteva reclame la automobilele *Torino Fiat Autos*, modelele 501, 505, 510 și 519, comercializate prin magazinul fraților Tichy⁵⁵.

Conform statisticilor vremii, la finalul perioadei interbelice se sesizează o diminuare a numărului de autoturisme, astfel încât în 1938, pe șoselele bănățene circulau 1634 de autoturisme, pe când în 1939 erau doar 1353⁵⁶.

Concluzii

În concluzie, din suma elementelor extrase din analiza succintă a materialelor promoționale, conchidem că se întrunește pe deplin existența unui proces de impregnare, în cadrul societății timișorene, a itemilor definitorii modernismului european. Viața mondenă timișoreană, așa cum reiese din cercetarea expusă, era orientată îndeosebi spre nou, modern și viitor. Noul, exprimat prin descoperirile tehnologice, a fost imediat îmbrățișat, în special de populația juvenilă, marginalizând ușor câte ușor tradițiile și cutumele moștenite pe linie genealogică.

Într-o Timișoară aflată în permanentă expansiune din punct de vedere economico-socio-cultural, regăsim capacitatea populației de adaptare la mentalitatea românească. Micuța Vienă, cum era alintată la aceea vreme Timișoara interbelică, constituia o urbe cosmopolită mai atractivă și mai deschisă acelor ce doreau să experimenteze din farmecul său aparte.

Listă figuri

- Fig. 1 Reclamă la Restaurantul Cerbul de Aur, apud Fruncea, Timișoara, an II, nr. 5, 1935, 5.
 Fig. 2 Reclamă la Restaurantul Cerbul de Aur, apud Voința Banatului, Timișoara, an V, nr. 79, 1925, 4.
 Fig. 3 Reclamă la Restaurantul Hotelului Coroana, apud Voința Banatului, Timișoara, an V, nr. 67, 1924, 4
 Fig. 4 Reclamă la Barul Palace, apud Fruncea, Timișoara, an III, nr. 2, 1936, 5.
 Fig. 5 Reclamă la Cafeneaua Lloyd, apud Fruncea, Timișoara, an II, nr. 35, 1935, 3.
 Fig. 6 Reclamă la Cinematograful de Vară din Fabric, apud Voința Banatului, Timișoara, an IV, nr. 24, 1924, 3.
 Fig. 7 Reclamă la Cinematograful Cetate, apud Voința Banatului, Timișoara, an II, nr. 95, 1922, 4.

Bibliografie

Publicații

- Orich 1938 Orich, Victor, *Mare carte de adrese și indicator al domiciliilor Timișoara*, Timișoara, 1938.
 Popescu 2004 Popescu, Lucian, *Timișoara interbelică și universul social din România*, București, 2004.
 Scurtu 2001 Scurtu, Ioan, *Viața cotidiană a românilor în perioada interbelică*, București, 2001.
 Scurtu 2012 Scurtu, Ioan, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918–1940)*, București, 2012.
 Scurtu 2003 Scurtu, Ioan (coord), *Istoria Românilor. România întregită (1918–1940)*, vol. VIII, București, 2003.
 Scurtu și Buzatu 1999 Scurtu, Ioan; Buzatu, Gheorghe, *Istoria românilor în secolul XX (1919–1948)*, București, 1999.
 Velceanu și Gaberdeen 1930 Velceanu, Zeno; Gaberdeen, Gheorghe, *Ghidul comercial, industrial și general al municipiului Timișoara*, Timișoara, 1930.

Periodice

- Banatul românesc *Banatul românesc*, Timișoara, 1922.
 Clujul *Clujul*, Cluj, 1923.

⁵⁵ *Voința Banatului*, V–41/1925, V–4; 46/1925, 4; V–53/1925, 4; VI–32/1926, 4.

⁵⁶ Piața auto interbelică.

Fruncea *Fruncea*, Timișoara, 1935–1936.
Nădejdea *Nădejdea*, Timișoara, 1922, 1924.
Vestul *Vestul*, Timișoara, 1937.
Voința Banatului *Voința Banatului*, Timișoara, 1922–1931, 1936–1937.

Surse online

Piața auto interbelică *POVESTIRI: Piața auto în România interbelică*. Sursa: <http://www.Orasulauto.ro/2013/01/24/povestiri-piata-auto-in-romania-interbelica>, data accesării 23.10.2016.

Fig. 1 Reclamă la Restaurantul Cerbul de Aur, apud Fruncea, Timișoara, an II, nr.5, 1935, 5.

Fig. 2 Reclamă la Restaurantul Cerbul de Aur, apud Voința Banatului, Timișoara, an V, nr. 79, 1925, 4.

Fig. 3 Reclamă la Restaurantul Hotelului Coroana, apud Voința Banatului, Timișoara, an V, nr. 67, 1924, 4.

Fig. 4 Reclamă la Barul Palace, apud Fruncea, Timișoara, an III, nr. 2, 1936, 5.

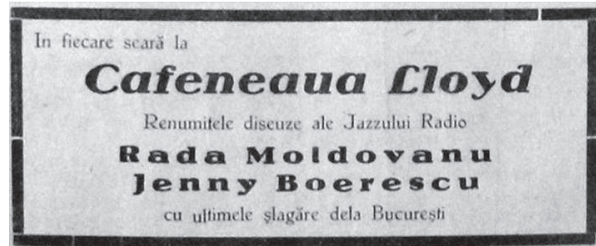

Fig. 5 Reclamă la Cafeneaua Lloyd, apud Fruncea, Timișoara, an II, nr. 35, 1935, 3.

Fig. 6 Reclamă la Cinematograful de Vară din Fabrică, apud Voința Banatului, Timișoara, an IV, nr. 24, 1924, 3.

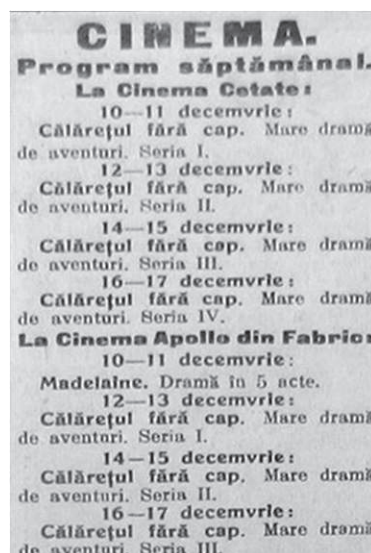

Fig. 7 Reclamă la Cinematograful Cetate, apud Voința Banatului, Timișoara, an II, nr. 95, 1922, 4.